

חולין דף פ"ט

תנו רבנן, אין מכסין אלא בעפר, דברי בית שמאי. ובית הלל אומרים, מצינו אֶפֶר שקרוי עֶפֶר, שנאמר "ולקחו לטמא מעפר שריפת". ומבארת הגמרא, שבית שמאי סוברים ששל שריפה נקרא 'עֶפֶר', אולם אֶפֶר סתם לא נקרא עֶפֶר. ומביאה הגמרא עוד ברייתא, הוסיפו עליהן פחמין כתושים, הכחול ונקרת פיסולין שהוא עפר שמנקרין מן הרחיים. ויש אומרים אף הורניך.

אמר רבא, בשכר שאמר אברהם אבינו "ואנכי עפר ואפר" זכו בניו לשתי מצות: אפר פרה ועפר סוטה. שואלת הגמרא, מדוע לא החשיבו אף עפר של כסוי הדם? עונה הגמרא, שנחשב להכשר מצוה, ואינה להנאה.

ואמר רבא, בשכר שאמר אברהם אבינו שכר מצוות ציצית שה' מסתכל בכסאו ונזכר בישראל "אם מחוט ועד שרוך נעל" ולא רצה ליהנות מן הגזל, זכו בניו לשתי מצות: לחוט של תכלת לציצית, ורצועה של תפילין. שואלת הגמרא, מובן שזכו בתפילין שיש בה הנאה, ששנינו בברייתא, נאמר: "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך", רבי אליעזר הגדול אומר, אלו תפילין שבראש שהם אות לכל כי שם ה' נקרא עליך. אלא חוט של תכלת איזה הנאה יש בה? ומביאה הגמרא ששנינו בברייתא, רבי מאיר אומר, מה נשתנה תכלת מכל הצבעים שנבחר למצוות ציצית? מפני שתכלת דומה לים⁵⁵⁶, וים דומה לרקיע, ורקיע דומה לאבן ספיר, ואבן ספיר דומה לכסא הכבוד, שנאמר: "וראו את אלקי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר, וכעצם השמים לטהר" משמע שלשמים ולספיר צבע אחד, וביחזקאל נאמר: "כמראה אבן ספיר דמות כסא". וכשהקב"ה מסתכל בכסא הכבוד שלו, נזכר במצוה זו שהיא כנגד כל המצות.

אמר רבי אבא, הגוזל ואוכל קשה הוא לעשות תשובה, שאפילו צדיקים גמורים אינן יכולים להחזירו, שנאמר: "בלעדי, רק אשר אכלו הנערים".

556 שהחלזון מן הים הוא עולה אחת לשבעים שנה, ומראית דמו דומה לים. רש"י.

ישראל שמקבלים גדולה משפילים
ועכו"ם מתגאים

אמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר ברבי
שמעון, כל מקום שאתה מוצא דבריו של
רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי בהגדה, עשה אזניך כאפרכסת.
נאמר: "לא מרבכם מכל העמים חשק ה' בכם" אמר להם הקדוש ברוך
הוא לישראל: חושקני בכם, שאפילו בשעה שאני משפיע ומרבה לכם
גדולה, אתם ממעטים עצמכם לפני בענוה. ומונה אלו מישראל שנתן
להם ה' גדולה: לאברהם, אמר לפני "ואנכי עפר ואפר", למשה ואהרן
ואמרו "ונחנו מה". לדוד, אמר "ואנכי תולעת ולא איש". אבל עובדי
כוכבים אינן כן: נתתי גדולה לנמרוד שהיה מלך על כל העולם, אמר:
"הבה נבנה לנו עיר וכו' ונעשה לנו שם". לפרעה, ואמר "מי ה'".
לסנחריב, ואמר "מי בכל אלהי הארצות כי יציל ה' את ירושלם מידי".
לנבוכדנצר, ואמר "אֵפְעֵלָה עַל בְּמַתִּי עֵב אֲדַמָּה לְעֵלְיוֹן". לחירם מלך
צור שבנה לו שבעה רקיעים של נחשת ועלה וישב עליהם, אמר "מוֹשֵׁב
אֱלֹהִים יִשְׁבְּתִי בְּלֵב יָמִים".

מעלת הענווה והשתיקה במריבה
אמר רבא ויש אומרים רבי יוחנן, גדול
שנאמר במשה ואהרן יותר ממה שנאמר
באברהם. באברהם כתוב "וְאַנְכִי עֹפֵר וְאַפֶּר", ואילו במשה ואהרן כתוב:
"ונחנו מה". ואמר רבא ויש אומרים רבי יוחנן, אין העולם מתקיים אלא
בשביל משה ואהרן. כתוב כאן: "ונחנו מה", ונאמר: "תִּלְךָ אֶרֶץ עַל
בְּלִי מָה", שה' תולה ארץ על זכות אותן שנחשבו לבלימה. אמר רבי
אילעא, אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שסוגר את פיו בשעת
מריבה, שנאמר: "תִּלְךָ אֶרֶץ עַל בְּלִי מָה". רבי אבהו אמר, עולם מתקיים
בזכות מי שמשים עצמו כמי שאינו, שנאמר: "וּמִתַּחַת זָרַעַת עוֹלָם", מי
שנדרס תחת הכל הוא 'זרועות עולם'.

אמר רבי יצחק, נאמר: "הָאֱמָנָם אֱלֹס" מכאן שאומנות יפה היא האילום,
וטוב לאדם בעולם הזה להשים עצמו כאלם. יכול אף לדברי תורה?
תלמוד לומר: "צִדְקַתְּ דִּתְּבִירִין" צדק דהיינו דברי תורה, אותו תדברון.
יכול יגיס דעתו? תלמוד לומר: "מִיִּשְׁרִים תִּשְׁפֹּטוּ בְּנֵי אָדָם" כמישור
ארץ חלקה שנוחה לידרס.

אמר רבי זעירא, ויש אומרים רבה בר ירמיה,
מכסין בעפר עיר הנדחת. שואלת הגמרא,

והרי רכוש עיר הנדחת הוא איסורי הנאה? אמר זעירי, הכוונה להתיר
עפר קרקעה, שנאמר: "ואת כל שללה תקבוץ וכו' ושרפת", מכאן
שנאסר דבר שאינו מחוסר אלא קביצה ושרפה, יצא זה שמחוסר תלישה
קביצה ושרפה. ורבא אמר, אפילו בעפר עפרה מותר, שכסוי הדם מצוה
ולא הנאה מצות, שהמצות שנתנו לישראל לא נתנו לשם הנאה, אלא
גזירת מלך היא עליהם. ישב רבינא ואמר שמועה זו. הקשה רב רחומי
ממה ששנינו, שופר של עבודת כוכבים לא יתקע בו. ולכאורה אם תקע
לא יצא? ענה לו, אם תקע יצא. עוד שאלו לולב של עבודת כוכבים לא
יטול, ומשמע שאם נטל לא יצא? לא, אם נטל יצא. שאלו והרי בפירוש
מצינו בברייתא, תקע לא יצא, נטל לא יצא? אמר רב אשי⁵⁵⁷, שם לא
יצא כיון שצריכים שיעור למצווה, וכיון שמחוייב לשורפו נחסר שיעורו
ונפסל. אבל בכיסוי הדם כל שהוא שרוף וכתוש הוא כשר לכיסוי, ולכן
יצא.

הדרן עלך פרק 'כסוי הדם' פרק שביעי 'גיד הנשה'

משנה

נאמנות טבחים לגבי עיקור גיד
הנשה
גיד הנשה נוהג בארץ ובחוצה לארץ, בפני
הבית ושלא בפני הבית, בחולין ובמוקדשין.
ונוהג בבהמה ובחיה, בירך של ימין ובירך של שמאל, ואינו נוהג בעוף
מפני שאין לו כף. ונוהג ב'שליל', דהיינו בן תשעה חי הנמצא בבהמה.
רבי יהודה אומר אינו נוהג בשליל. וחלבו של שליל מותר. ואין הטבחין
נאמנין על גיד הנשה שנטלוהו, מפני שטורח הוא להם לחטט אחריו,
דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, נאמנין עליו ועל החלב.

גמרא

שואלת הגמרא, מה חידשה המשנה שאיסור גיד נוהג אף במוקדשין,

האם כשהקדישו פקע ממנו האיסור? ואם תאמר שיש בגידין בנותן טעם, דהיינו שיש להם טעם שנבלע בבשר, ואיסור מוקדשין חל על איסור גיד, ולוקה שתים: משום גיד, ומשום מוקדשין, אם כן היה צריך התנא לשנות 'מוקדשין נוהגות בגיד'? אלא התנא סבר שאין בגידין בנותן טעם, ובמוקדשין יש רק איסור גיד, ולא איסור מוקדשין.

איסור גיד ואיסור מוקדשין חלו ביצירת העובר
שואלת הגמרא, האם התנא סובר שאין בגידין בנותן טעם? והרי שנינו במשנה לקמן, ירך שנתבשל בה גיד הנשה, אם יש בה ב'נותן טעם'⁵⁵⁸, הרי זו אסורה? אלא מדובר כאן בבהמת שלמים שילדה, וסבר נוהג בשליל, וסבר ולדות קדשים הן קדושים במעי אמן, ולכן איסור גיד ואיסור מוקדשין חלו שניהם ביצירת העובר. שואלת הגמרא, והרי בהמשך המשנה שנינו 'נוהג בשליל' משמע שהרישא לא עסקה בשליל? מבארת הגמרא, כוונת המשנה בסיפא: דבר זה שהשמיענו תחלה 'נוהג בשליל'⁵⁵⁹, אינו דברי הכל, אלא תלוי במחלוקת רבי יהודה וחכמים.

איסור גיד חמור כיון שנוהג בבני נח
שואלת הגמרא, כיצד אפשר לומר שהם חלים בבת אחת, והרי שנינו במשנה בנוזר, על אלו טומאות הנזיר מגלח⁵⁶⁰: על המת ועל כזית מן המת⁵⁶¹. ושאלה שם הגמרא, על כזית מן המת מגלח, על כולו לא כל שכן? ואמר רבי יוחנן, לא נצרכה המשנה לחדש אלא לנפל שכולו קיים, אבל לא נקשרו אבריו בגידין. ואם כן, יוצא שאיסור מוקדשין חל משעה שנוצר, ורק אחר כך חל אסור גיד כשנוצר? עונה הגמרא, אף על גב שאיסור מוקדשין חל קודם, איסור גיד חל עליו, שהוא איסור חמור שאיסורו נוהג בבני נח. שואלת הגמרא, והרי זו לשיטת רבי יהודה, והוא חולק על מה ששנינו במשנה 'נוהג בבהמה ובחיה בירך של ימין ובירך של שמאל' שלשיטתו אינו נוהג אלא באחד? עונה הגמרא, שהתנא שלנו סובר כמותו לגבי זה שנוהג בבני נח, וחולק עליו לגבי זה שנוהג בשתי יריכות.

558 שיערו חכמים בששים כל נותן טעם סתם. רש"י.

559 ברישא ודאי נוהג בשליל, שאל"כ קדם איסור מוקדשין, ולא חל עליו איסור גיד. רש"י.

560 שאם נטמא לאחר שזמנה מקצת נזירותו – סותר כל מה שמנה, ומגלח, וחוזר ומתחיל ומונה, שנאמר: 'והימים הראשונים יפלו'. רש"י.

561 אבל לא על שאר טומאות, כגון: נבלה ושרץ, שבפרשה נאמר: 'וכי ימות מת עליו' רש"י.

בהמה המבכרת קדושתה מהרחם

שואלת הגמרא, הרי מה שרבי יהודה אמר
שמשום החומרא של גיד שנוהג בבני נח

לכן חל גם על איסור אחר, זה רק באיסור גיד שחל איסור טומאה, שיש
בזה רק לאו. אבל מי אמר שגם בקדשים שיש בהם איסור כרת, כגון
אכלו בטומאה או פגול ונותר, מי אמר שאיסור גיד חל עליהם? אלא
אומרת הגמרא, בשאר מוקדשים אין גיד נוהג, שכן איסור מוקדשים חל
קודם, וממילא אין איסור גיד חל עליו. ומשנתנו מדברת בבהמה מבכרת
שקדושתה מהרחם ולכן חל איסור גיד⁵⁶². או שניתן לומר אחרת, התנא
השמיע לגבי וולדות קודשים שלא קדושים במעי אמן אלא ביציאתן,
ולכן איסור גיד חל קודם.

⁵⁶² ממה נפשך אי נוהג בשליל – איסור גיד קודם, ושוב לא פקע. ואי אין נוהג בשליל, שניהם חלו בבת אחת.
רש"י.

